

PRIKAZI I

ANOTACIJE

BOOK REVIEWS

Kirsten Drotner and Kim Christian Schröder (eds)

DIGITAL CONTENT CREATION: PERCEPTIONS, PRACTICES & PERSPECTIVES

Peter Lang Publishing, Inc., New York, 2010, 324 pp

ISBN 978-1-4331-0695-8 (paperback)

ISBN 978-1-4331-0696-5 (hardcover)

Digital Content Creation: Perceptions, Practices & Perspectives assesses a bevy of activities induced over recent years by the rapid, global development of the internet, mobile technologies, and Web 2.0, including user-generated content, digital content creation, participatory culture, and digital creativities, among others. As noted in the introduction, the book "takes stock of these developments through reasoned and robust studies of innovative uses of these new social media such as weblogs and wikis, online chat, digital games, and virtual world applications."

The content of each of the book's chapter derive from the conference, "Digital Content Creation: Creativity, Competence, Critique," hosted by the Danish Research Centre on Education and Advanced Media Materials (DREAM) in September 2008. The chapters are organized into five parts.

Part One, *Digital Content Creation: Creative Processes and Textual Reappropriations* begins with Jonas Löwgren's "Designing for Collaborative Crossmedia Creation." On the basis of three cases, Löwgren investigates the motives behind participating in crossmedia collaborative design, focusing on the urge to belong, establish identity, express oneself, and influence others and society. The following two articles, "Wiki as Semiospheric Text: Student's Meaning-Making Practices as Authors and Consumers of Digital Texts," and "Content in Motion: Remixing and Learning with Digital Media," analyze and discuss the possibilities of digital services becoming central learning tools. Both authors, Wilma Clark and Ola Erstad, believe these services have the potential to be new resources in learning and provide new positive inputs into the education process. Part One concludes with Simon Staffans and Annika Wiklund-Engblom's "Developing Crossmedia and Interactivity for Edutainment: Conclusions Drawn from The Space Trainees Project."

Part Two, *Competence Formation Through Digital Content Creation: Personal Voice or Commercial Coercion?* begins with John Hartley's article, "Where Money and Meanings Meet: Theorizing the Emergence of New Values in Media and Education." The author addresses a handful of contemporary developments in commercial global media culture, particularly where it concerns digital media as a challenge for business models. Hartley's assessment concludes with the idea that "money (commercial markets and entertainment media) and meanings (public culture and knowledge) will meet – in the numberless but networked ideas, actions and creative innovations of the population at large (original brackets)." The following chapter, Becky Herr-Stephenson's "Media Production and the Problem of Consumption," investigates the difference between the construction of children as media prosumers and the understanding of schools as spaces separate from consumption. Schools, rather, are solely responsible for producing a particular type of literate citizens. She makes three recommendations to media educators that use media production as a pedagogical method: they must understand that students are consumers; their purpose is not to replace one dominant ideology with another; and they should think carefully about the structure of the media production and ways to work with students.

"Creating a Digital Self: Impression Management and Impression Formation on Social Networks Sites," by Nina Haferkamp and Nicole C. Krämer, concludes Part Two.

Part Three, *Institutional Ramifications of Digital Content Creation of Learning*, opens with Angela McFarlane's "Digital Creativity: Editing Versus Cheating and How You Learn the Difference." Here the author presents her research on digital learning benefits and emphasizes the still-illusory pedagogical impact of ICT (Information and Communication Technologies) on the attainment of education. Jenny Weight, author of "Learning Spaces," highlights some potential conflicts between pedagogy and technologies: the latter, presented in the form of digital learning resources, are introduced into educational environments without careful reflection about their reconcilability (or lack of) with learning objectives and teacher's digital competences.

Part Four, *Studying Digital Content Creation: New Methodological Challenges*, which consists of several design-oriented studies of digital content production, begins with the article, "Negotiating Perspective in Social Video Environments," by Ralph Barthel, Shaaron Ainsworth, and Mike Sharples. The authors explore creative knowledge building through story creation from online videos uploaded on the website YouTube. They emphasize "the methodological challenges of studying knowledge building in a social video environment and describe how the combined quantitative and qualitative framework for evaluating the online learning experience should analyze the collaborative activity, the resulting video narratives, and participants' experience of process and artefacts." Daniel Spikol's article, "Design Strategies for Developing Mobile Collaborative Learning Platforms," is followed by "Digitally Mapping a Rhizome: Making Sense of Digital Content Creation Processes," by Mikael Kivelä and Jarkko Mylläri.

Part Five, *Perspectives for Media Education in the Age of Digital Content Creation*, opens with Norbert Wildermuth's "Empowerment: The Real Challenge of Digital Inclusion," where the author researches youth community media in two urban areas of Brazil. In analyzing the limits of policies and initiatives towards digital empowerment, Wildermuth delivers a number of conclusions: focus needs to be allotted to digital empowerment; the digital media used do not necessarily need to be the most advanced; and those initiatives should be accompanied by a substantial amount of patience. The book closes with David Buckingham's "Do We Really Need Media education 2.0?" Buckingham discusses teaching and media education in the modern age of participatory media. He admits that new media can offer innovative opportunities for participation, creative communication, and the generation of content. Still, the competences needed for people to realize those opportunities are not equally distributed. Further, critical reflection and critical analysis in education are not always at the appropriate level. That's why, Buckingham concludes, "media education needs to adopt a stronger and more critical stance towards the celebration of technology in education and the kind of market-driven techno-fetishism that is mistakenly seen by some as the cutting edge of educational change."

Throughout, the book offers important and advanced examinations of digital creation, education, psychology, anthropology, sociology, and cultural studies in several countries, particularly within Nordic countries and Great Britain. The authors contribute to three perspectives found in popular discourse and scientific studies: analytical, methodological, and empirical. Each undoubtedly makes a strong contribution to academic discussions

on the importance of new media, particularly social media, and successfully presents some potential benefits of social media content for education and the development of education assisted by digital production and ICT.

Jelena Jurišić

Nico Carpentier

MEDIA AND PARTICIPATION: A SITE OF IDEOLOGICAL-DEMOCRATIC STRUGGLE

Intellect, Bristol, UK and Chicago, USA, 2011, 405 pp

ISBN 978-1-8415-0407-0

Given the increased focus in academia on the popular potential of “democratic entertainment” (cf. van Zoonen, 2005; Curran, 2000) over the last few decades, the ethnographic turn in media audience studies (cf. Morley, 1992; Ang, 1996), and the evolving cultural perspectives on matters of citizenship (cf. Dahlgren, 2005; Couldry, Livingstone and Markham, 2007), there has been a growing awareness of participation extending from voting (or protest) to arguably less ‘measurable,’ but nonetheless powerful everyday media consumption and informal networks, etc. Yet more thorough insights into the actual “intimate connection[s]” of “the signifier participation” with “the political, the ideological and the democratic (p 10),” remain underexplored. As such, Carpentier, a prolific writer on issues of media and democracy, develops an analysis encompassing political, social, and cultural theories to respond to such challenges. *Media and Participation: A Site of Ideological-Democratic Struggle*, a new book by Nico Carpentier, demonstrates his sustained ability to identify and scrutinize, with a keen commitment to empirical detail (the book explores ten cases in depth) and impressive breadth of intellectual scope (from Laclau and Mouffe to Deleuze and Guattari), the not easily evident variety of elements and dynamics of participation in contemporary media forms, including reality television, discussion forums, alternative media platforms and prime time television panels. The book is organized as a theoretical-empirical investigation of the changing and complex relationship between media and participation. It centres on five anchoring points, or rather the ‘structuring elements of participation’ (power, identity, organization, technology, and quality).

It is because people have a “desire ... to exert control over their everyday lives but also [because] of the difficult relations people have with the ways that their participation is organized, structured and (thus) limited (p 15),” that Carpentier sets out, in the largest and most wide-ranging Chapter 1, to identify what actually and necessarily makes participation an interdisciplinary phenomenon. The reader is taken, with an appropriate level of attention paid to the spatialization of micro-macro struggles, to a number of contexts, including online platforms of user-generated content, museums, community media, talk shows, etc., to learn that there is not one satisfactory definition of participation. Instead, there is only a multidimensional demonstration of its problems – different forms, degrees, scope, and access that may vary along what he calls the “minimalist-maximalist” continuum – and which result when viewed differently, that is, from the perspectives of power, identity, organization, technology, and quality.

Chapter Two focuses on issues of power, at both the micro and macro-levels, and all sub-levels in-between, and confirms, via two case studies of a television 'discussion program' and a current affairs program, the persisting disbalance between the two, to the advantage of media institutions as an ongoing obstacle to fuller participation. In Chapter Three, the focus shifts to 'identity' and the emergence of the 'ordinary' person as an ideological subject and politically relevant actor. Considering how the 'discussion program' from above and an online discussion forum dedicated to a reality television program negotiate the construction of the ordinary subject, Carpentier suggests that, "[I]n order to legitimize their viewing pleasure, the viewers enter into a social contract with the program" that encourages an "anti-empathetic" engagement (p 209-210).

Chapter Four discusses the ways in which 'organizational cultures' tend to structure participation, delimiting, as well as fostering its potentialities in a number of important ways. Distinctions are most clearly made along the mainstream-alternative media divide, whereby the former retains its traditional model of producers as the final gatekeepers; the latter, in its ubiquitous 'translocality' (based on local community radio program exchanges with like-minded others), fails to foster a tangible sense of 'belonging' (p 259-260). Chapter Five emphasises the 'multiaccentuality' of media technologies in how they are organised and used, with a view of participation in an immersive architectural Expo installation ('Kinoautomat'), whereby people were invited to choose the successive sequences of a film from a pre-chosen menu of possible story developments. Charting the issue of quality in the context of familiar aesthetics and taste in Chapter Six, Carpentier investigates the interactions with an online video platform and a current affairs television programme to suggest that the perceived quality of a media programme is negotiated between its participants as one important 'entry' criterion for participation.

The key strength of this book is most evident in the first part, the carefully produced historical overview of the interconnected subject matter, which usefully runs counter to the fashionable technological determinist assumptions that more media platforms simply means more interaction and participation. There is a long history of participation, predating much of the electronically mediated forms. As Carpentier reminds us, these draw from wide-ranging canons on democracy, power, and politics. In addition, his bold analysis is never reluctant to identify a number of ethical issues running across all empirical examples and, without unnecessary moralisation, Carpentier urges us to think of possible ways of making media more participatory and politically relevant in people's everyday lives.

The question of presentation when such complex developments are in question is difficult to respond to, since the mere textual discussion can suffer from understatement, while constructing graphs out of the essential elements in play ignores other potentially 'disruptive' forces to the illustrated rationale. In Carpentier's book, theoretical discussions and conceptual explorations of 'key words,' and the rich descriptive empirical accounts in the above analyses, are accompanied by minute schematic presentations of how the main components in those processes interact. While there is a sustained argument across some very divergent examples (the Unstable), and about the dynamic power ratios between the public and the institutions being positioned rhizomatically, the careful textual exploration in this book might have done just as well without the complex diagrams and

overlapping arrows. In their prescriptive demonstrations of the numerous categories relating simultaneously to many others, the graphs at times appear to fix unfairly that which is so convincingly, and quite rightly, discussed as inherently unstable, particularly given the contingency of participation (it "remain[s] an invitation," p 359) and its internal diversity (i.e. acknowledging "social heterogeneity and conflict," p 358).

In sum, Carpentier's book makes evident that power relations within a society are mediated through participation and those struggles between institutions and users remain a quintessential field of investigation. The implication that the changing media landscapes (particularly with the proliferation of digital channels of communication and novel media forms) have for our understanding of the relations between media consumption and democracy, require a persistent questioning in terms of laying adequate emphasis on matters related to the differentiation of interaction, scope, and impact on the democratic process. Carpentier's book does a fine job of precisely that. Along the way, it opens up roads and a carefully delineated terrain for research, and for further investigation, by mapping the key empirical axes of the field of enquiry, and the substance of their complex, changing interrelations.

References

- >Ang, I. (1996) *Living Room Wars: Rethinking Media Audiences for a Postmodern World*. London and New York: Routledge.
- >Couldry, N., Livingstone, S. and Markham, T. (2007) *Media Consumption and Public Engagement: Beyond the Presumption of Attention*. Hampshire: Palgrave.
- >Curran, J. (2000) *Rethinking Media and Democracy*, in Curran, J. and Gurevitch, M. (eds) *Mass Media and Society*. London: Hodder Arnold.
- >Dahlgren, P. (2009) *Media and Political Engagement*. Cambridge: Cambridge University Press.
- >Morley, D. (1992) *Television, Audiences and Cultural Studies*. London: Routledge.
- >van Zoonen, L. (2005) *Entertaining the Citizen: When Politics and Popular Culture Converge*. Lanham, MD: Rowman and Littlefield Publishers.

Zlatan Krajina

Mato Brautović

ONLINE NOVINARSTVO

Školska knjiga, Zagreb, 2011., 197 str.
ISBN 978-953-0-30389-8

U knjizi *Online novinarstvo* Mato Brautović, docent na Odjelu za komunikologiju Sveučilišta u Dubrovniku, vrlo jednostavnim, preciznim i znanstveno utemeljenim jezikom sabrao je, objasnio i definirao složene pojmove, procese i tehničke izraze koje često koristimo, ali katkad ne znamo što neki od njih točno znače. Knjigu je namijenio ne samo studentima *online* novinarstva i novih medija nego i svim medijskim profesionalcima, istraživačima te u najširem smislu korisnicima interneta. Knjiga je podijeljena u trinaest poglavlja koja su grupirana u četiri cjeline. U njoj se donosi i iscrpan pregled pojmova te povijest *online* novinarstva u Hrvatskoj.

U prvoj cjelini autor daje osnovne teorijske aspekte *online* komuniciranja, pojašnjava pojmove kao što su *online* medij i *online* novinarstvo, donosi podatke o korisnicima interneta te objašnjava pojam Web 2.0 i njegovu važnost za *online* medije. Nakon toga autor nas vodi kroz povijest hrvatskog *online* novinarstva, pružajući nam pritom zadovoljstvo prisjećanja na same početke *online* novinarstva u Hrvatskoj. Podsjeća nas na nastanak portala *index.hr* i *monitor.hr*, odnosno na prve novine koje su počele izlaziti u *online* izdanju.

Pregledom mogućnosti obrazovanja i nagrada za *online* novinarstvo autor zatvara prvu cjelinu i prelazi na sadržaj, forme i alate u *online* novinarstvu. Govori o mogućnostima prezentacije sadržaja i o važnosti poznavanja svih *online* novinarskih formi kako bi prednosti interneta kao medija bile u potpunosti iskorištene. Brautović donosi i jasna pravila pisanja za *web* i, što je možda još važnije, usporedo razjašnjava razliku između pisanja za novine koje se tiskaju i pisanja za *web*, jer mnogi često misle da razlika ne postoji. Jedna od mnogih zanimljivih informacija u tom dijelu knjige jest primjerice i podatak da je čitanje s monitora 25% sporije nego čitanje s papira (65). Na kraju svakog poglavlja nalazi se iscrpan i vrijedan popis literature koji će čitatelje uputiti na mnoga relevantna djela iz pojedinog područja. U šestom poglavlju čitatelj pronalazi pravila fotografiranja, tipove i obilježja *online* fotogalerija, gdje autor primjerice razlikuje fotogaleriju kao izložbu i fotogaleriju kao priču (82). Druga cjelina završava detaljnim opisom pravila za snimanje videa.

Ideja na kojoj autor inzistira u cijeloj knjizi jest da se bit vijesti nije promijenila i da svi ljudi koji objavljuju na internetu nisu novinari. Autor naglašava da nova znanja i rutine, otvorenost i demokratičnost interneta kao medija nisu usporedo donijeli prilagodbu etičkih pravila i standarda. Naizgled to je možda vrlo banalna opaska, ali je u stvarnosti itekako potrebna, jer su upravo pravila i standardi ono po čemu se novinari u *online* medijima razlikuju, odnosno trebaju razlikovati od drugih stvaratelja *online* sadržaja.

U trećoj cjelini autor nas vodi kroz problematiku interaktivnosti *online* novinarstva te već u uvodu u cjelinu naglašava kako je upravo interaktivnost najveća prednost interneta, ali nastavlja kako je ona vrlo slabo iskorištena u *online* medijima (103).

Knjigu *Online novinarstvo* autor završava cjelinom o *online* medijima i multiplatformskom izdavaštvu, poslovanju, organizaciji i promidžbi *online* medija te razjašnjava pojam konvergencije medija, kao i mnoge druge pojmove. U završnom dijelu knjige autor se bavi problematikom poslovnih modela *online* medija, što je, kako i sam kaže, jedan od osnovnih problema u *online* novinarstvu (166). Brautović zadire u temu oglašavanja i posjećenosti te otvara put za daljnja istraživanja u tom nedovoljno istraženom području, odnosno području o kojem se nije dovoljno raspravljalo.

Za kraj preostaje preporuka za *Online novinarstvo*, izvorno znanstveno djelo koje pruža sustavnu spoznaju o novim medijima i *online* novinarstvu te koje povezuje teoriju i praksu u pravoj mjeri. Često je u znanstvenoj literaturi teško dočarati i prikazati ono što buduće novinare čeka jednom kada izađu na tržište rada, ali svi oni koji će se baviti *online* novinarstvom, a koji će pročitati knjigu *Online novinarstvo*, ne trebaju se brinuti zbog toga, jer autor uistinu prikazuje i detaljno opisuje gotovo svaku situaciju u kojoj se novinar i urednik u *online* mediju mogu naći. Osim toga na kraju knjige Brautović donosi i vrijedan *Pojmovnik* u kojem sabire sve riječi koje se koriste u međunarodnom i domaćem žargonu, a odnose se na nove medije. Upravo ta vješta kombinacija relevantne teorije i impozantnog popisa znanstvene literature s dobrim i lošim primjerima iz prakse i živim prikazima 'proizvodnje'

daju knjizi osobitu važnost. Ako tome dodamo i činjenicu kako je to prvi udžbenik *online* novinarstva na hrvatskom jeziku, možemo zaključiti da je doprinos hrvatskoj znanosti uistinu pozamašan.

Milica Vučković

Zrinjka Peruško i dr.

HRVATSKI MEDIJSKI SUSTAV: PREMA UNESCO-OVIM INDIKATORIMA MEDIJSKOG RAZVOJA

Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2011., 191 str.

ISBN 978-953-6457-58-8

Knjiga *Hrvatski medijski sustav* rezultat je istraživanja pluralizma, raznolikosti i slobode u hrvatskom medijskom sustavu pomoću UNESCO-ovih indikatora medijskog razvoja. Knjiga ima sedam poglavlja, a djelo je pet autorica: Zrinjke Peruško, Martine Topić, Nade Zgrabljic Rotar, Gordane Vilović i Tene Perišin.

U *Predgovoru* se opisuje povijest i tijek projekta te se uspoređuje sadašnje stanje s prijašnjim stanjem na temelju analize provedene prije desetak godina. Konstatira se da se medijski sustav u Republici Hrvatskoj značajno razvio i u tržišnom i u demokratskom smislu. Unatoč sposobnosti hrvatskih medija da djeluju u demokratskom regulatornom okruženju, unutar slobodnog, ali koncentriranog tržišta te uz tehnološki razvijenu i sve više digitaliziranu infrastrukturu, mnogi problemi u području doprinosa medija demokraciji, problemi transparentnosti i dostupnosti podataka o sustavu medija te njihovu političkom djelovanju, i dalje ostaju neriješeni.

Temeljna je pretpostavka drugog dijela (*Struktura medijskih sustava*) da je medijski sustav u aktivnom i dinamičnom odnosu s političkim sustavom. Analizirani su različiti teorijski pristupi izgradnji modela medijskih sustava – kritički se razmatraju normativna teorija Sieberta, Petersona i Schramma, *Četiri teorije o tisku*, te *Teorija društvene odgovornosti*, a navedeni su i neki empirijski modeli. Zaključuje se da su u Hrvatskoj iskorištene gotovo sve mogućnosti državne intervencije u medijski sustav pa se ona ubraja u države s visokim uplivom u medijski sustav. Na kraju ovog dijela prikazuju se bitni elementi UNESCO-ovih indikatora medijskog razvoja te se naglašava da oni nisu normativno neutralni, nego da potenciraju određene poželjne elemente medijskih sustava koje također promatraju u kontekstu uloge medija u demokraciji.

Sustav regulacije slobode izražavanja, pluralizma i medijske raznolikosti naziv je trećeg poglavlja. Nakon izmjena zakonskih okvira, odnosno donošenjem niza zakona koji reguliraju slobodu i neovisnost medija, pristup informacijama itd. (u razdoblju koalicijske vlade od 2000. do 2003. godine), dolazi do stvaranja pretpostavki za razvoj slobodnoga demokratskog društva u kojemu državna vlast neće sankcionirati razmjenu informacija i otvoreno izražavanje mišljenja. Pa ipak, unatoč znatnom napretku kada je riječ o medijskom zakonodavstvu Hrvatska je još uvijek na početku dugog puta kada je riječ o osiguravanju istinske slobode medija koja neće biti samo deklarativno zajamčena zakonima nego i istinski primjenjivana u praksi.

Pluralizam i raznolikost medija, tržišna ravnopravnost i transparentnost vlasništva naziv je četvrtog poglavlja. Tu se procjenjuje medijska koncentracija, transparentnost medijskog

vlasništva, mješavina javnih medija, privatnih medija i medija zajednice, dodjela koncesija za emitiranje radija i televizije, oporezivanje i poslovna regulacija te oglašavanje.

Peto poglavlje nosi naziv *Mediji kao platforma demokratskog diskursa*. U njemu se govori o načinu na koji medijske organizacije odražavaju društvenu raznolikost, raspravlja se o tome koji je model javnog servisa dominantan, kakva je učinkovitost samoregulacije, koji su zahtjevi za pravednost i nepristranost, govori se i o stupnju povjerenja koji publika iskazuje prema medijima te o sigurnosti novinara. Autorice zaključuju da javnost i civilno društvo ne pokazuju zanimanje i nisu motivirani za sudjelovanje u stvaranju medijski razvijenog demokratskog prostora ni učinkovitim nadzorom provedbe medijskih zakona ni organiziranjem inicijativa ili strategija. Naglašava se da je stupanj ugroženosti novinara u Hrvatskoj alarmantan, što štetno utječe na razvoj demokratskih procesa u medijima.

Medijski treninzi, profesionalizam, sindikati, akademsko obrazovanje za novinare naslov je šestog poglavlja. Na samom početku konstatira se da iako je sve više sveučilišnih studija i visokih škola namijenjenih obrazovanju budućih novinara, to se ni na koji način ne vidi u obliku poboljšanja stručne obrazovne strukture u redakcijama ili u članstvu vodeće strukovne organizacije. Unatoč teškoćama pri zapošljavanju, lošoj reputaciji i percepciji novinarstva i novinara mladi još uvijek smatraju da je novinarski poziv privlačan, a suđeci prema broju sveučilišnih studija i visokih škola za obrazovanje novinara u Hrvatskoj danas, može se zaključiti da vlada nedvojbeno ogroman interes za upis novih generacija studenata.

Sedmo poglavlje nosi naslov *Medijska infrastruktura*. U njemu se iscrpno analiziraju tehnološke pretpostavke za realizaciju i distribuciju medijskih sadržaja, kao i promjene koje donosi razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologija u odnosu na konvergenciju platformi i distribucijskih kanala. Iako postoji strategija informatizacije različitih sektora uprave, rada pa i života uopće, mnoge najavljene usluge još su uvijek u fazi plana, kako zbog neadekvatne podrške (oprema i programi) tako i zbog nedovoljne informatičke/informacijske pismenosti zaposlenika i/ili krajnjih korisnika.

U *Zaključku* se nabrajaju problemi koji još uvijek opterećuju postojanje i organizaciju medijskog sektora, od prava na informaciju i pravnog temelja funkcioniranja javne televizije pa sve do utjecaja tržišta i nereguliranog odnosa vlasnika medija, urednika i novinara te konačno problema vezanih uz profesionalni status ljudi koji rade u tom sektoru.

Sveukupno gledano, pred nama je vrijedan istraživački rad u kojemu se prvi put sustavno izlaže niz pokazatelja medijske scene danas i ovdje, od zakonskih okvira do svakodnevnih problema iz prakse. Još jednom se pokazalo kako nam i na tom području manjka uređeni sustav praćenja (o čemu bi možda trebalo voditi računa sada kada se određuju elementi za statistička istraživanja), pa se svi oni koji pokušavaju dati pregled i ocjenu stanja moraju snalaziti kako znaju i umiju, tražiti podatke na različitim mjestima, od Gospodarske komore pa sve do raznih udruga, agencija i slično, što zbog neizgrađenih kriterija praćenja predstavlja problem pri izradi sinteza i prognoza, a osobito pri izradi prijedloga za buduću razvoj. Pa ipak, usprkos navedenim problemima autoricama je uspjelo identificirati ono što je relevantno za UNESCO-ov sustav indikatora te na taj način – možda prvi put – imamo mogućnost usporedbe s drugim zemljama, odnosno mogućnost pozicioniranja na nekom popisu, bez obzira na to je li on stvaran ili virtualan.

Zrinjka Peruško (ur.)

UVOD U MEDIJE

Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2011., 361 str.

ISBN 978-953-222-382-8

Uvod u medije, zbornik radova urednice Zrinjke Peruško, nastao je kao svojevrsan udžbenik za potrebe kolegija *Uvod u medijske sustave* na studiju novinarstva na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Stručnjaci s područja medija u trinaest poglavlja donose pregled najznačajnijih pojmova iz medijskih studija te objašnjavaju razvoj i ulogu pojedinih medija u Hrvatskoj i svijetu.

Urednica u uvodnom dijelu knjige analizira intelektualne i institucionalne začetke medijskih studija, jedne od najmlađih disciplina društvenih znanosti, te naznačuje najznačajnije paradigme u okviru kojih su se razvijale teorije i istraživanja medija i masovnih komunikacija. U prvom poglavlju zatim nudi definiciju masovnih medija koji su istovremeno komunikacijski oblici/proizvodi, institucije, organizacije i kulturne formacije te objašnjava svaki od tih aspekata masovnih medija.

Mihaela Majcen Marinić donosi temeljne pojmove koji prate knjižni lanac od autorskog stvaralaštva, do izdavaštva, distribucije i recepcije. Analizira ulogu i stanje knjige u Hrvatskoj kao kulturnog dobra i tržišnog proizvoda te zaključuje da knjiga u Hrvatskoj nema veliko značenje, no vidi perspektivu u novim načinima čitanja i promocije pomoću digitalnih tehnologija.

Gordana Vilović promišlja razvoj novina u Hrvatskoj od skromnih početaka do pojave ozbiljnih informativno-političkih novina. Proces demokratizacije i privatizacija medijskog sustava donijeli su nove značajke novina koje sve više mjesta ustupaju senzacionalizmu i trivijalnim sadržajima. Autorica postavlja pitanja o današnjoj ulozi novina koje su pod pritiskom zahtjeva tržišta, konvergencije i novih medija te prikazuje mogući model razvoja. U poglavlju naslovljenom *Filmski medij* Nikica Gilić istražuje povijest filma u Hrvatskoj. Premalo tržište oduvijek je bio problem za filmsku proizvodnju u Hrvatskoj. Nakon krize proizvodnje 90-ih godina prošloga stoljeća film u Hrvatskoj unatoč komercijalizaciji doživljava veću podršku publike i razvija se uz pomoć novih tehnologija te stvaranjem filmske festivalske kulture.

Marina Mučalo definira radio kao medij koji „koristi radiovalove u emitiranju nekodiranog govora i glazbe, pritom ima kontinuitet i raspored emitiranja i namijenjen je javnosti“ (109). Nakon prikaza povijesti radiofonije autorica se usredotočuje na opisivanje hrvatske radijske scene koju obilježava prevlast komercijalnog programa. Predviđa da će proces digitalizacije radija i dalje biti usporen zbog tehničkih i tržišnih zapreka.

Tena Perišin u šestom poglavlju govori kako je televizija unatoč novim tehnologijama koje prijete tradicionalnim medijima održala svoju poziciju najjačeg medija. Informatičke tehnologije, digitalizacija i konvergencija medija donijele su nove oblike televizije i distribucije sadržaja pa se postavlja pitanje nije li televizija ponovno postala novi medij.

Sanjin Dragojević i Hrvoje Frančeski označavaju glavna geografska ishodišta i razdoblja razvoja stripa kao „grafičkog medija u kojem se koristi niz slika kako bi se čitaocu prenijela određena misao ili priča“ (173). Strip je danas globaliziran i također prelazi na nove medije (*webcomic*). Hrvatski strip obilježili su pojedini plodonosni autori i razdoblja, a danas se održava festivalima i strip-magazinima.

Pojam 'novi medij' dobiva novo značenje u različitim razdobljima razvoja medija, a Nenad Prelog definira nove medije danas kao one koje obilježava „interaktivnost, nelinearni/nesekvencijalni pristup sadržaju dokumenta, digitaliziranost i multimedijски način prezentacije“ (203). Nejasna budućnost tiskanih novina, novi trendovi u oglašavanju i potaknute rasprave o autorskim pravima samo su neke od promjena izazvanih pojavom novih medija. Fjodor Polojac opisuje razvoj novinskih agencija i potom prelazi na analizu danas najvećih svjetskih i hrvatskih novinskih agencija. Tijekom posljednja dva desetljeća model i uloga novinskih agencija uvelike su promijenjeni. Autor objašnjava na koje se načine novinske agencije danas moraju prilagoditi globalizaciji, novim tehnologijama i zahtjevima korisnika. Ante Gavranović opisuje kako je kriza u oglašavanju navela tiskane medije da koriste nove strategije kojima bi zadržali oglašivače. Jedna od mogućnosti uređivanja odnosa na medijskom tržištu jest kontrola naklada tiskovina koju bi provodila neutralna institucija. Unatoč pokušajima takva inicijativa još nije uspješno zaživjela u Hrvatskoj.

Istraživanja publika u Hrvatskoj uglavnom se provode u svrhu istraživanja tržišta. I znanstvena i tržišna istraživanja temelje se na znanstvenim metodama koje objašnjava Antonija Čuvalo. U jedanaestom poglavlju ona donosi pregled komunikacijskih teorija koje čine temelj istraživanja publika. S dolaskom novih medija potrebno je razviti nove teorijske okvire i metode kako bi se objasnile publike koje su sve fragmentiranije, mobilnije i aktivnije. Kristina Delfin Kanceljak analizira određene aspekte autorskog prava, kao što su sadržaj, trajanje ili načini ostvarivanja prava. Autorica potom prelazi na posebnosti pojedinih medija u okviru autorskih prava te se između ostalog osvrće i na sustav autorskog prava u novim medijima koji u mnogočemu čini područje prijepora.

Božo Skoko u posljednjem poglavlju postavlja pitanje o odnosu medija i odnosa s javnošću. Jesu li mediji i odnosi s javnošću u partnerskom odnosu u kojem mediji dobivaju važan izvor informacija, a različite institucije i akteri olakšan pristup medijima? Ili odnosi s javnošću ugrožavaju neovisno i kritičko izvještavanje te omogućuju moćnim institucijama veću kontrolu nad proizvodnjom vijesti?

Autorice i autori radova objavljenih u zborniku *Uvod u medije* uspjeli su na zanimljiv i pristupačan način objasniti temeljne pojmove medijskih studija, ali i svojim originalnim pristupom potaknuti razmišljanje o izazovima s kojima se mediji suočavaju i perspektivama razvoja određenih medija ili medijskih institucija. *Uvod u medije* stoga predstavlja vrlo suvremenu i vrijednu literaturu namijenjenu ne samo studentima nego i široj zainteresiranoj javnosti.

Dina Vozab

Renata Ivanović (ur.)

BIJELA KNJIGA. KRONIKA PRIJETNJI I NAPADA NA NOVINARE 1990 – 2011

Zbor istraživačkih novinara Hrvatske, Zagreb, 2011., 176 str.

ISBN 978-953-56592-0-4

Bijela knjiga obrađuje gotovo 60 slučajeva napada i prijetnji upućenih novinarima (kao pojedincima ili redakcijama) u razdoblju od 1990. do 2011. godine. Slučajevi, od najnovijih prema starijima, obuhvatili su prijetnje i napade koji su se dogodili dok su novinari obavljali svoj posao ili su bili rezultat nezadovoljstva zbog nečega što su novinari objavili. Svaki

je slučaj obrađen individualno, evidentirane su i opisane najnovije prijetnje, ali i one koje su novinari primali tijekom svoje karijere, mnogi od njih nebrojeno puta. Uz njihova svjedočanstva priložena je dokumentacija o napadima i prijetnjama u obliku preslika novinskih izrezaka i prijetećih pisama, liječničkih nalaza o ozljedama i slično. Veliki broj slučajeva vezan je za određene povijesne događaje i tada vladajuću političku klimu. Kako bi čitatelj bolje razumio okolnosti, svaki je slučaj stavljen u kontekst društveno-političkih zbivanja, a u kazalu pojmova na kraju knjige objašnjene su uloge određenih ljudi i institucija. Broj slučajeva koji je obrađen u knjizi ne predstavlja stvaran broj napada i prijetnji jer mnogi novinari nisu bili spremni svjedočiti i ponovo proživljavati traumatične događaje. Ipak, ta je knjiga vrijedan pothvat i jedinstven primjer u hrvatskom novinarstvu kao kronika negativne strane jedne profesije u vremenu u kojem živimo.

Predgovor knjizi napisao je Marinko Čulić, uvodnik je potpisalo uredništvo (Jelena Berković, Damir Dević, Slavica Lukić, Dušan Miljuš i Helena Puljiz), a pogovor potpisuje Gordana Vilović.

Dunja Majstorović

Milana Romić (ur.)

IZOLACIJA ILI INTEGRACIJA: KAKO MEDIJI PRISTUPAJU UKLJUČIVANJU MANJINA U JAVNU SFERU?

B.a.B.e!, Zagreb, 2011., 220 str.
ISBN 978-953-6967-19-3

Zbornik radova *Izolacija ili integracija* posvećen je problemu diskriminacije nacionalnih manjina u Hrvatskoj te njihovu (ne)uključivanju u medije. U njemu su objavljene analize i istraživanja iz Hrvatske i svijeta, s posebnim naglaskom na pravni okvir. Zbornik završava studijom slučaja novinarkе *Radija Vukovara* Marije Molnar.

Zbornik započinje zakonskim okvirom u kojem Sandra Benčić objašnjava koje su temeljne odrednice Ustava kada je riječ o ravnopravnosti manjina. Opisana je i promjena stanovništva od 1981. do 2001. godine, kada se udio nacionalnih manjina u Hrvatskoj upola smanjio. Vanja Jurić napravila je pregled i sažetak zakona o medijima te je naglasila ulogu Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnost elektroničkih medija. U drugom dijelu Viktorija Car pojašnjava ulogu javnih medijskih servisa, Siniša Tatalović, Ružica Jakešević i Tomislav Lacković prikazuju rezultate empirijskog istraživanja o funkcioniranju vijeća nacionalnih manjina, a Antonija Petričušić osvrće se na negativnu filozofiju hrvatskih medija koji pri izvještavanju o manjinama zapravo samo pojačavaju društvene stereotipe. Igor Kanižaj i Lana Ciboni prikazali su tretman nacionalnih manjina u tiskanim medijima između 2001. i 2011. godine. Iva Krtalić Muić upotpunila je zbornik pozitivnim primjerom rada nje-mačkoga višjejezičnoga međunarodnog radija *Funkhaus Europe*.

Zbornik radova *Izolacija ili integracija* sufinancirali su Europska unija i Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva, a nastao je kao dio projekta *Bridging Troubled waters on Air: Listening to Minority Voices* (EIDHR). Uvodnik je napisala Sanja Sarnavka.

Ana Dobrica

Radenko Udovičić (ur.)

IZBORI 2010. U BIH: KAKO SU MEDIJI PRATILI IZBORNU KAMPANJU / ELECTIONS IN BIH: HOW THE MEDIA COVERED THE ELECTION CAMPAIGN

Media plan institut, Sarajevo, 2010., 134 str.

Knjiga *Izbori 2010. u BiH: Kako su mediji pratili izbornu kampanju* u 15 poglavlja u dvojezičnom izdanju donosi opsežno istraživanje o medijskom praćenju izbora u Bosni i Hercegovini 2010. godine koje je proveo Media plan institut uz pomoć medijskog programa Fondacije Konrad Adenauer za jugoistočnu Europu. Osnovni je cilj istraživanja bio ustanoviti koliko se pozornosti posvećivalo pojedinim strankama i političarima, odnosno kako su pojedine stranke i političari prikazivani u medijima. Vremenski je istraživanje obuhvatilo period od mjesec dana (od 3. rujna do 3. listopada 2010.), uključujući i dan održavanja izbora. U uvodu Radenka Udovičića *Mediji i izbori: Stare priče sa novim elementima* kratko se objašnjava specifičnost situacije učestalih izbora u Bosni i Hercegovini te metode istraživanja. Slijedi pojedinačni pregled izvještavanja medija koji su pripremili autori Davor Marko, Lejla Turčilo i Tatjana Ljubić. Najprije su prezentirani rezultati analize centralnih dnevnika triju javnih televizija – *Televizija federacije BiH* (FTV), *Televizija Republike Srpske* (RTRS) i *Televizija BiH* (BHT) – u trima pojedinačnim poglavljima. Sljedeća poglavlja odnose se na analizu medijskog diskursa i sadržaja sedam dnevnih, najtiražnijih novina na području gdje je određeno većinsko stanovništvo: *Euroblic*, *Nezavisne novine*, *Glas Srpske*, *Dnevni list*, *Večernji list BiH*, *Dnevni avaz* i *Oslobođenje*. Donosi se i statički prikaz analize (tablice i grafikon) te primjeri izvještavanja za svake novine i televiziju pojedinačno. Specijalni prilog čini poglavlje u kojem se donose izborni rezultati, a u zadnjem su poglavlju kratke biografije urednika i analitičara istraživanja.

Dunja Majstorović

Radenko Udovičić (ur.)

INTERNET - SLOBODA BEZ GRANICA? ANALIZA KOMENTARA NA WEB PORTALIMA I PREPORUKE ZA BOLJU KOMUNIKACIJU / THE INTERNET - FREEDOM WITHOUT BOUNDARIES? ANALYSIS OF COMMENTS ON PORTALS AND RECOMMENDATIONS ON BETTER COMMUNICATION

Media plan institut, Sarajevo, 2010., 88 str.

Knjiga *Internet – Sloboda bez granica?* dvojezično je izdanje Media plan instituta iz Sarajeva i Fondacije Konrad Adenauer. Uvod donosi tekst urednika Radenka Udovičića, znakovitog naziva *Deprofesionalizacija komunikacije*, o ulozi građana u novom načinu komuniciranja, mogućnostima objavljivanja i izražavanja na internetu, ali i etičkim pitanjima vezanima za takav oblik komunikacije. Poglavlje *Domesti i utjecaj interneta u Bosni i Hercegovini u kontekstu širenja jezika mržnje i duha netolerancije* (autora Dušana Babića) donosi analizu pet internetskih portala u Bosni i Hercegovini (*Dnevni avaz*, *Sarajevo-x*, *Poskok*, *Bošnjaci* i *Frontal*), zatim analizu dvaju portala iz Hrvatske (*Index.hr* i *24 sata*) te dvaju iz Srbije (*Večernje novosti* i *B-92*) u razdoblju od tri mjeseca (lipanj – kolovoz 2010.). Uzorak su tekstovi kontroverzne društveno-političke tematike objavljeni na naslovnim stranicama portala.

Poseban je naglasak stavljen na forume i komentare čitatelja. Rezultati su prezentirani za svaki portal prema mjesecima uz priložene grafikone radi jednostavnije i preglednije usporedbe. Poglavlje *Preporuke za bolju komunikaciju internet medija i njihovih korisnika* donosi prijedloge internetskim medijima za poboljšanje komunikacije s korisnicima u svrhu jačanja slobode izražavanja uz poštivanje etičkih načela. O problemima i pitanjima slobode izražavanja, zloupotrebe te slobode i mogućnosti regulacije sadržaja na internetu govori poglavlje *Nema apsolutnog prava na slobodu izražavanja* koje je zapravo intervju s Dunjom Mijatović, predstavnicom OSCE-a za slobodu medija. Zadnje poglavlje kratki je prikaz najvažnijih misli i zaključaka iznesenih na konferenciji *Internet – sloboda bez granica* održanoj u Sarajevu u rujnu 2010. godine.

Dunja Majstorović